

Тетяна ШЕПЕТЬ

ГРАФІЧНІ ЕКСПЕРИМЕНТИ У ТВОРЧИХ ПОШУКАХ ІГОРЯ БІЛІКІВСЬКОГО

Аналізується творчість графіка Ігоря Біликівського — митця, діяльність якого є зразком для наслідування та подальшого наукового дослідження. Розглянуто графічні праці, що стали відображенням культурно-художнього середовища міста Львова у 1990—2000-х роках. Проводиться дослідження композиційних та стилістичних особливостей станкових аркушів. Прослідковується перехід від цинкографії до знаходження авторської графічної техніки. Розглядається середовище художнього життя та специфіка розвитку мистецького процесу.

Ключові слова: станкова графіка, цинкографія, акварель, абстракція, львівська школа графіки.

© Т. ШЕПЕТЬ, 2015

Львів — одне з міст, де працює найбільша кількість графіків. На жаль, більшість з них давно перейшли на альтернативні види заробітку, та станкова графіка не відійшла на другий план. Більшість аркушів існують як самостійні авторські праці, та все менше як ілюстрації до книг. Видавці не зацікавлені у якісних ілюстраторах та явно надають перевагу художникам, що неவிбагливі у грошовій компенсації. Така тенденція все активніше витісняє станкову графіку у підпільні ряди, та митці не перестають працювати, тому презентують свої роботи на невеликих групових або персональних виставках. Рівень експозицій на виставках високий, що засвідчує якість графіки львівських митців. Така діяльність підтримує свободу творчого самовияву, активізацію мистецького процесу та органічне входження українського мистецтва у загальноєвропейське культурне русло. До таких графіків належить і Ігор Біликівський, який кожного разу дивує своїми естампами [6].

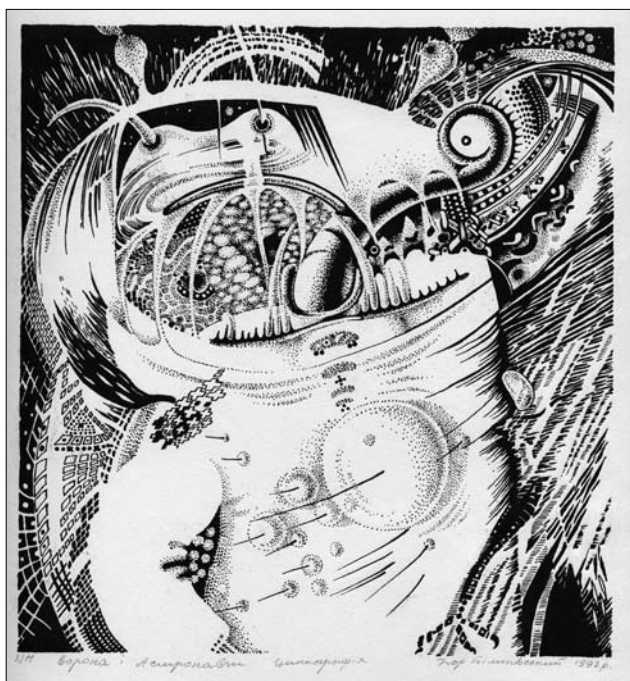
Серед художників, що працювали у техніці станкової графіки впродовж 90-х рр. або починали свою творчу діяльність, були такі особистості, як Олег Денисенко, Валерій Дем'янишин, Ярослав Качмар, Михайло Красник, Дмитро Парута, Богдан Пікулицький, Роман Романишин, Богдан Сорока, Микола Опанащук, Богдан Мусієвський та інші графіки.

Спочатку Львівську графіку було сформовано на класичному офорті. Згодом кожен митець все більше проявлявся в своїй манері та піддався новим впливам. У місті Львові графіка не посідає того місця, яке заслуговує, хоча впродовж 2013 р. кількість виставок графіки відчутно збільшилося. Дуже часто вона здає позиції на користь малярству та іншим жанрам. Віртуозне виконання графічних аркушів залишається для невеликого кола шанувальників. Митець-графік з вимогливістю ставить до своєї праці, оскільки графіка є менш емоційна, ніж живопис, однак мистецтво графіки, незважаючи на технічний прогрес, залишається незмінним. Митці перестали презентувати національну школу графіки, а все більше живуть у світовому контексті [8]. Автори ведуть пошук власного самовираження, виділяючи свою ідентичність, вписуючись у термін «львівська графіка», та у творчості вони орієнтовані на європейські тенденції.

Графіка піддається різноманітним видам відтворення та безпосередньо пов'язана з поліграфічною справою. Друкована графіка представляє ряд відбитків (естампів), які зроблені з певних твердих повер-

Іл. 1

Іл. 2

хонь за допомогою різних технік друку. Незалежно від техніки та матеріалу графічний художній образ створюється особливою мовою [5]. Виразальними засобами графіки виступає лінія, за допомогою якої створюється малюнок, і пляма, лаконічність графічної образотворчої мови свідчить про її специфіку. Сам вибір того або іншого виду гравюри для художника-графіка — питання творче, пов'язане з тим, як він уявляє собі вирішення теми, яка техніка йому близька. Художник обирає техніку офорт, суху голку, цинкографію, літографію або іншу. У цинкографії кліше виготовляють фотомеханічним способом друку (ця техніка відноситься до високого друку), після перенесення зображення на цинкову або іншу пластину її

поверхня піддається травленню кислотою в певних пробільних ділянках [5]. Висота кліше має відповідати висоті шрифтів (при використанні ілюстрації у поліграфії). Відбитки можуть бути як чорно-білі так і кольорові, для кольорового друку використовують декілька кліше (як правило, це кольори: жовтий, блакитний, червоний, чорний). Після удосконалення технології, з 1880-х рр., завдяки зручності методу, ця техніка отримала широке розповсюдження. Художні цінності гравюри, її якість, краса визначається тим, якої глибини штриха досягає художник при травленні, як накладає на дошку фарбу, як потім знімає її зі світлих місць зображення, на якому папері й під яким тиском він друкує естамп.

Графіка ХХ ст. — це нове явище в історії українського мистецтва, розвиток якого зумовлений активним рухом, де феномен мистецтва графіки існує на межі хаосу й порядку. Українська графіка демонструє поєднання загальноєвропейських мистецьких тенденцій і національних особливостей художнього процесу. Важливим чинником розвитку графіки у Львові була взаємодія українського мистецтва з польським, литовським, білоруським та російським. Поступ простежується через постійні контакти, виставки, роботу в різних країнах [8]. До цього спричинила участь львівських митців у великій кількості біенале, симпозіумів, пленерів (що активно відбувалися у Польщі, Литви, Чехії, Словаччини та інших країнах).

Ігор Біликівський (народився 1953 р. у м. Львові) яскраво ілюструє своєю творчістю графіку кін. ХХ—ХХІ століття. Працює в ділянці станкової графіки та авторської техніки, у 90-х рр. активно працював у техніці цинкографії, сухої голки. Навики отримав в Студії образотворчого мистецтва у Львові. Перші праці виконані в техніці батіку, — тематикою цих робіт постало рідне місто Львів. У 90-ті співпрацював з «Товариством української молоді», також впродовж цього часу працював на заводі «Львів прилад». Паралельно на графічній ниві творчо реалізують себе Богдан Пікулицький, Олег Козак, Богдан Мусієвський, тому спілкування з ними додавало наснаги в творчості.

Важливим моментом у житті Ігоря Біликівського¹ стало знайомство з Євгеном Манишиним, таким чином графік розширив поле творчої діяльності у Львів-

¹ Використано факти з життя зі слів Ігоря Біликівського.

ській спільді художників. Порадником та своєрідним наставником став Зеновій Євстахович Кецало, в той час перша графічна праця потрапляє на львівську виставку «Відродження». З того часу графічні аркуші митця стають впізнавані серед кола шанувальників мистецтва. Графік працює в різних техніках літографії, офорту, цинкографії (з 1994 р.) та власній авторській техніці (часто сюжети акварелей переходять в цинкографію). З 2000-х рр. помітно розширюється кольорова палітра, та домінуючою технікою стає акварель. Поряд з відомими митцями вже працює молода когорта графіків, такі як Лев Біликівський (син Ігоря Біликівського). За словами батька, він отримав якнайкращий мистецький професійний вишкіл, спочатку у художній школі, а згодом у Львівському коледжі декоративно-ужиткового мистецтва ім. І. Труша (відділ кераміки). Коли йдеться про секрет вдалої роботи, то це інтелект та «...постійна праця...». Так техніка цинкографії та літографії переважає в період 90-х років, що зумовлено частково існуванням літографічної майстерні, а, з іншого боку, можливістю видруків репродукцій у газеті «Ратуша».

Поява ряду цинкографій — це відхід від реалізму та потяг до узагальнень і стилізацій. Такий підхід дав змогу автору знайти свій неповторний впізнаваний стиль. Відправний пункт творчості Ігоря Біликівського важко описати, та безпомилково можна підкреслити, що натхнення він черпає з життя і в безперервній праці. Його графіка відображає мислення творчої особистості, виробляє притаманну лише йому пластичну мову.

Уже на зорі своєї творчої діяльності активно втілював прояви фантазії та не боявся експериментів у створенні графічних робіт. Щоразу Біликівський звертається до стилістики, імпровізації, гри фантазії у своїх творах, часто інтерпретує нестандартні форми, що призводить до різноманітності і розвитку індивідуальності. З різних технік станкової графіки цікавила цинкографія та літографія, які вимагали терпіння, точності, відмінного володіння рисунком. Такі вміння і майстерність приходять лише з часом та досвідом.

Ігор Біликівський відзначається терпимістю до канонів як у графіці, так і в житті, дотримуючись при цьому гармонії. На рубежі 1980—1990-х рр. розробив оригінальну техніку, поєднавши графіку тушшю по тканині з аквареллю. Такі роботи об'єднували

Іл. 3

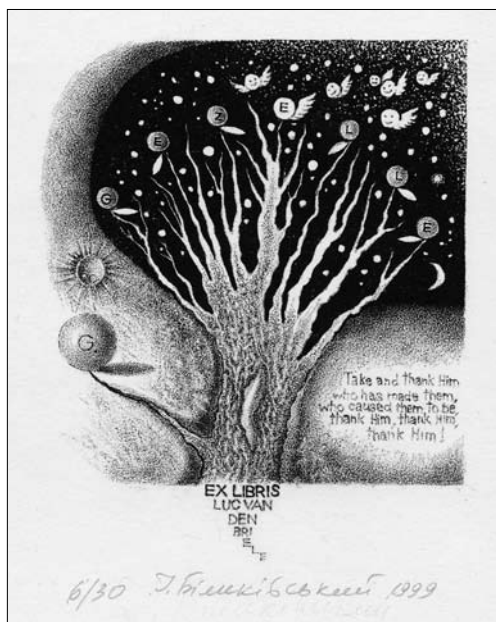
в собі малярство, рисунок, фрагменти графіки. Теми робіт в основному типові: абстракція, портрет та архітектурні мотиви. Освоївши різні ділянки графіки, перевагу надавав станковій, активно вів пошуки нової стилізації творів, органічно вписуючи їх у друковану поліграфію (ілюстрації до газети «Мікроскоп пана Юрка») [9]. У цинкографії сміливо експериментує з образами і формальними засобами.

І. Біликівський² (Іл. 1) з достовірністю відтворює стилізовані портрети, абстрактивні геометричні елементи в серії цинкографій-ілюстрацій. Більшість робіт філософського змісту, із загостреним сприйняттям реальності, приносять автору багато нагород. Так, появляються цинкографії: «Ворона і астронавт» 1992 р. (Іл. 2), «Народження душі» 1992 р., «Генерал» 1992 р. (Іл. 3), «Рецензія» 1993 р., «Полювання» 1993 р., «Задушки» 1993 р., «Один день» 2002 р., «У неділю рано» 1992 р. Вони виконані у чорно-білій подачі та наступні з кольором «Рік змії», «Вечір на Михайла», «Акваріум» 1993 р. Невелика частина робіт створена на релігійну тематику (техніка літографії) — це «Голгофа» 1995 р., «Вічне царство твоє» 1995 р., «Ковчег» 1994 р., «Вечір на Михайла» 1993 р. Однак, розвиваючи такі сюжети, автор не зводить твори до сухої схеми, а працює над створенням образів, часто даючи людині помислити

² Ілюстрації використані з приватної колекції І. Біликівського.

Іл. 4

Іл. 5

над сюжетом, таким чином глядач не тільки співучасник, але і має можливість споглядати зашифровані ідеї автора.

За допомогою простих форм він вибудовує емоційно лаконічні праці, що є характерним для художника. Автор робить акцент на фантастичні образи, а не на багатоклірність. Загадковість праць заманює, а прецезійне виконання деталей розкриває новий світ. Його творчість наповнена символами та знаками, що притаманні лише йому. Роботи митця узгоджені в деталях та в цілому у композиції, важ-

ливою є домінуюча чорна площа та лінійні елементи, що творять рисунок праці. Автор надає перевагу чорно-білій барві. Твори побудовані на ритмі, динаміці, плямі, лінії, та всі вони обдумані і гармонійні. Як це буває у графіці, мінімальними засобами творить цілий світ протиріч та досягає динаміки.

У 90-х рр. часто звертається до техніки літографії. Так, у 1995 р. появляются аркуші «Exit», «Birth». Літографія — спосіб друку, при якому фарба під тиском переноситься з плоскої друкованої форми на папір. В основі літографії лежить фізико-хімічний принцип, що дає змогу одержання відбитка з абсолютно гладкої поверхні (каменю або металу), яка при відповідній обробці набуває властивості на окремих своїх ділянках приймати спеціальну літографську фарбу. При застосуванні літографії на кам'яній або металевій пластині створюється малюнок літографським олівцем або літографською тушшю. Жирні місця (малюнок на камені) не змочується фарбою і стає білим тлом. Літографія володіє великою свободою в передачі фактури, причому кожен відбиток є оригіналом і має самостійну художню цінність [1]. Авторська графіка виконується завжди обмеженим тиражем. Кожен естамп підписується, про що свідчить нумерація кожного відбитка тиражу (обов'язково для оригіналів). Кожен аркуш літографії є авторським твором, про що свідчить обов'язковий підпис автора.

Окрему групу становлять екслібриси, виконані у техніці літографії: для Станіслава Лема 1998 р. (Іл. 4), Музею літератури ім. А. Міцкевича у Варшаві, художника-графіка Богдана Пікулицького 1994 р. та Валерія Дем'янишина 1994 р., музею книги у Санокку 2007 р., Тракайського історичного музею, музиканта Юрія Яремчука, Baltijos Kalias'80, Аліка Олісевича 2010 р., Lucvan Ben Briele 1990 р. та інші. Ex Libris Lucvan Ben Briele (Іл. 5) взірць філософського мислення автора, метафоричні гілки дерева сягають небес (сонце і місяць, створіння з крилами, нічне небо — все це створює містичний образ твору). Інтрига таких книжкових знаків зберігається в точному перерахунку штрихів, деталей і в філософських сюжетах. Так в уяві автора формується нова реальність, у якій реалістичність влітається у вигадані елементи. І. Біликівський часто формує умовне середовище, композицію наповнює деталями, уся увага концентрується та одночасно розсіюється по всій площині

паперу. Графік утримує акцент на моделюванні лако-нічних елементів. Силуети і обриси самі заповнюють простір, емоційно притягуючи до себе увагу. На площині паперу співіснують різні образи, мотиви, елементи побуту, які дуже часто перетворюються в предмети мистецтва. У творчості Ігоря Біликівського неможливо поставити чітку межу між техніками, оскільки один задум (ескіз) проходить довгий шлях у різних техніках. Характерно, що у всіх цих проявах зберігається власний стиль автора та підхід. Екслібриси автор часто виставляє на експозиціях виставок та здебільшого закордоном.

Створені І. Біликівським графічні серії вражають глибиною думки і виразністю художньої форми, елегантною розкутістю виконання. Серед важливих пластичних принципів, розроблених художником, є уміле поєднання метафоричної мови символів і знаків з пластичними якостями графічних матеріалів. Графік у кожному творі повторює уже відточені елементи, виявляючи їх під новим кутом зору. Він пов'язує предметний світ з вигаданим, наближає їхню матеріальність, робить цікавим конструктивний перехід один в одного. У графіці олівцем та пером активно використовує традиційний рисунок, але із деформацією форми, доповнює згідно з власною уявою. Часто імпровізує з аркушами. Сюжетами для таких робіт постають рідні вулички міста Львова, так автор не забуває своє рідне місто, яке його надихає. Тому кожна спроба пошуків в графіці набирає нових якостей при високій культурі виконання. Від сучасних авторів Біликівського відрізняє терпимість та безперервна заангажованість роботою (творчістю), на яку, без сумніву, його надихає муза, вірна дружина Анна Біликівська.

Митець є яскравим прикладом того, що через копітку працю можна домогтися результату та чітко йти до своєї мети.

1. Зорин Л. Эстамп. Руководство по графическим и печатным техникам / Л. Зорин. — Санкт-Петербург : Астрель, 2004. — 112 с.
2. Лагутенко О. Українська графіка ХХ століття: навч. посібник / О. Лагутенко. — Київ : Грані-Т, 2006. — 184 с.
3. Стельмащук Г. Микола Опанащук. Творчий портрет митця: каталог / Г. Стельмащук. — Львів : Вид. Філевич, 2007. — 189 с.

4. Суворов П.И. Искусство литографии / П.И. Суворов. — Москва : Искусство, 1952. — 370 с.
5. Христенко В. Техніки авторського друку. Офорт, літографія, дереворит, лінорит, шовкотрафаретний друк: навчальний посібник / В. Христенко. — Харків : Колорит, 2004. — 84 с.
6. Шейка О. Бієнале українського образотворчого мистецтва Львів'91 — Відродження (каталог) / О. Шейка. — Львів : Атлас, 1991. — 262 с.
7. Яців Р.М. Львівська графіка 1945—1990. Традиції і новаторство / Р.М. Яців. — Київ : Наукова думка, 2002. — 120 с. — (Посібник).
8. Яців Р.М. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: Українська теоретична думка ХХ століття / Р.М. Яців. — Львів : Львівська національна академія мистецтв ; Інститут народознавства НАН України, 2012. — 832 с.
9. Яців Р. Ігор Біликівський / Р. Яців // Львівський тижневик. — № 23 (041). Мікроскоп пана Юрка. — 2007. — 8—29 грудня (№ 23).

Tetyana Shepet

THE GRAPHIC EXPERIMENTS IN THE CREATIVE SEARCHINGS OF IHOR BILYKIVSKYY

The article analyses the artistic creative work of Igor Bilykivskiy whose activity is the example to be followed and studied extensively. Graphic works which reflect the artistic and cultural milieu of Lviv in 1990—2000 have been examined. The research of compositional and stylistic peculiarities of easel drawings is being conducted. The transfer from zinc graphics to finding the original authorial graphic technique has been traced. The environment of artistic life and specific features of the development of creative process have been studied.

Keywords: Easel graphics, zinc graphics, watercolour, abstraction, Lviv school of graphics.

Тэтяна Шепеть

ГРАФИЧЕСКИЕ ЭКСПЕРИМЕНТЫ В ТВОРЧЕСКОМ ПОИСКЕ ИГОРЯ БИЛИКИВСКОГО

Анализируется творчество графика Игоря Биликивского — художника, деятельность которого является образцом для подражания и дальнейшего научного исследования. Рассмотрены графические работы, ставшие отражением культурно-художественной среды города Львова в 1990—2000-х годах. Проводится исследование композиционных и стилистических особенностей станковых листов. Отслежен переход от цинкографии к нахождению авторской графической техники. Рассмотрено среду художественной жизни и специфику развития художественного процесса.

Ключевые слова: станковая графика, цинкография, акварель, абстракция, львовская школа графики.